

KNJIZEVNOST

Gozdovi na Slovenskem, zbral in uredil Ciril Remic, izdala in založila založba Borec v sodelovanju s poslovnim združenjem gozdnogospodarskih organizacij v Ljubljani, str. 309, Ljubljana 1975.

Ceprav publikacija »Gozdovi na Slovenskem« ni izrazito geografska, kljub temu zasluži, da o njej poročamo tudi geografi. Gozdno rastje je eden najizrazitejših členov geografskega okolja. S svojo fiziognomijo, floristično sestavo in gostoto zaraščenosti je tisti dejavnik v pokrajini, ki jo na najvidnejši način že na zunaj karakterizira. Gozdna vegetacija predstavlja torej neposredno prepleteno delovanje prirodnih in antropogenih dejavnikov. Poleg tega ne smemo prezreti njene velike gospodarske vrednosti in rekreacijske funkcije.

Poglavitni namen pričujoče knjige pa je prav prikazati in osvetliti gozdno rastje čim bolj vsestransko. Da bi dosegli ta namen, so avtorji zasnovali knjigo kot enciklopedični prikaz gozdov, kar je prvi primer te vrste pri nas.

Jedro knjige tvorijo poglavja, ki obravnavajo posamezne gozdarske panoge. Obdelalo jih je več avtorjev — naših priznanih gozdarskih strokovnjakov, ki tudi sicer znanstveno delajo na področjih, ki jih prikazujejo v knjigi. S tem je knjigi zagotovljena dokajšnja strokovna raven.

V prvih poglavjih so poleg pregleda zgodovine naših gozdov in gozdarstva zajeti tudi prirodni dejavniki, ki vplivajo na gozd. Tako so na kratko predstavljene geomorfološke in petrografske razmere ter gozdne prsti in klima. Bolj izčrpno je podan pregled o rastlinstvu. V njem so na izviren način najprej predstavljeni fitoklimatski teritoriji Slovenije z značilnimi gozdnimi združbami. Nadalje spoznamo posamezne skupine gozdov, njihovo razprostranjenost in zgradbo, tako npr. gozdove poplavin nižin in gričevja, bukovje, mešane gozdove jelke in bukve, čiste jelove gozdove itd.

V tem podpoglavju je marsikaj novega, kar še zlasti velja za prostorsko predstavitev gozdne vegetacije v Sloveniji. Posebno izstopa fitocenološka karta (1:750.000), ki nam kot prva tiskana barvna karta te vrste ponazarja potencialne gozdne združbe v Sloveniji. Karta je bila izdelana na osnovi podrobnejših kart, ki so bile narejene za vso Slovenijo v merilu 1:100.000 na Biroju za gozdarsko načrtovanje.

Gozdna vegetacija Slovenije je na tej karti zajeta v tri velike skupine: 1. zonalne združbe submediteranskega teritorija, 2. zonalne združbe alpskega, predalpskega, dinarskega, preddinarskega in subpanonskega teritorija, 3. razvojno samostojne rastlinske združbe. Te tri skupine so sestavljene iz vrste gozdnih združb.

Poleg te karte, ki nam ponazarja horizontalno razprostranjenost gozdne vegetacije v Sloveniji, je v tem podpoglavju prikazana tudi vertikalna razširjenost gozdnega rastja. Na idealiziranem vegetacijskem profilu čez Slovenijo so nanižane gozdne združbe, ki v različnih nadmorskih višinah poraščajo Slovenijo. S tem profilom je podan dober pregled o vegetacijski stopnjovitosti pri nas.

Za temi poglavji so razvrščeni pregledni prispevki o gozdovih in naravnem ravnotežju, varstvu narave in gozdarstvu, vplivu gozdov na vodni režim in erozijske procese, gojenju gozdov, urejenem gospodarjenju z gozdovi, prosto življenjem živalstvu, izkoriščanju gozdov, lesu v gospodarskem razvoju Slovenije in o proizvodni zmogljivosti gozdov.

Na koncu knjige je dokaj zanimivo poglavje o gozdno-gospodarskih območjih v Sloveniji. V njem so zajete, poleg vrste drugih podatkov, tudi glavne značilnosti vseh štirinajstih gozdno-gospodarskih območij Slovenije.

V vseh teh poglavjih je gozd prikazan v svoji moči, koristnosti in potrebnosti. Vendar bi dobili še popolnejšo podobo gozda, če bi bilo dodano poglavje o gozdu, ki se bori za svoj obstanek, pa naj bo to v borbi z naravnimi (npr. na gozdni meji) ali antropogenimi dejavniki (propadanje in izginjanje gozda ob industrijskih napravah).

Poleg osrednjih poglavij pa knjiga obsega še nekatere prispevke, ki naj gozd osvetle tudi iz negozdarskih vidikov. Med njimi, ki smiselno dopolnjujejo sliko gozda pri nas, so zanimivi: »Pogovor med gozdom in človekom« ter zapisi »Gozd in vojna« in »Gozd v slovenski umetnosti«.

Publikacija je bogata s podatki, tabelami, kartami in diagrami, posebej prijetno pa preseneti tudi s fotografijami. Veliko število izbranih barvnih in črno-belih fotografij nam na najbolj neposreden način predstavlja gozd. Pester izbor posnetkov kaže, da zbiralec fotografskega gradiva niso vodili samo strokovni, temveč tudi umetniški in estetski vidiki, kar še poveča vrednost knjige.

Publikacija »Gozdovi na Slovenskem« gotovo predstavlja zelo pomemben in tehten prispevek k poznavanju gozdov pri nas. Snov, ki je zajeta v posamezna poglavja nudi obilo gradiva vsakomur, ki si želi spopolniti znanje o gozdu. Karte, ki ponazarjajo gozdno rastje v Sloveniji pa lahko služijo kot dober učni pripomoček tudi v šoli, kjer so tovrstna učila le redko na razpolago.

F. Lovrenčak

R. Lazarević, Geomorfologija. Beograd 1975, 465 strani, 265 fotografij in skic med tekstem.

Po Jovanovičevi (Osnovi geomorfologije, 1960) in Petrovičevi Geomorfologiji (1967) smo od srbskih geomorfologov dobili pred kratkim še tretji povojni geomorfološki učbenik. O njem tukaj poročam predvsem zaradi razmeroma razsežnega poglavja o zemeljskih plazovih in denudaciji oz., če se poslužimo Lazarevičeve terminologije, o površinski rečni in dežni eroziji. Jugoslovanski geografi smo v resolucijah povojnih kongresov večkrat stavili raziskovanje erozije prsti med svoje najnujnejše naloge. Da smo raziskali manj, kot smo načrtovali, predvsem pa, da si nismo na tem področju pridobili več ugleda, je kriva tudi pomanjkljiva, vse premalo kvantitativna metodologija. Lazarevičeva Geomorfologija pomeni na tem področju dober metodološki prispevek. Avtor knjige se je kot predavatelj geomorfologije na odseku za erozijo in melioracijo Gozdarske fakultete v Beogradu moral poglobljati v inženirske metode raziskovanja erozije, ki jih je pri svojem raziskovanju ne le uporabljal, ampak jih je delno celo izpopolnil. Nedvomno je koristno, da jih spoznamo tudi geografi. Nekatere od njih pa je avtor v knjigi tako poenostavil, da jih more uporabiti pri terenskem delu vsak morfolog.

Pisec učbenika je zasnoval širokopotezno merjenje erozije prsti na poskusnih parcelah v vseh jugoslovanskih republikah. Knjiga prinaša že predhodne rezultate, ki jih lahko primerjamo s podatki iz poglavja o reliefu v Jugoslaviji. Tam zremo, da je kar 92% površja naše države podvrženo eroziji raznih stopenj, ostalo pa akumulaciji. Če vso produkcijo nanosa porazdelimo na državno ozemlje, pride na en km² 350 m³ na leto. Od tega reke nepovratno odnesejo v morja 42 %, kar je približno 15-krat več kot vračamo zemlji v obliki umetnih gnojil. K temu se pridružuje odnašanje mineralnih snovi v zrnih žit, kar Lazarević imenuje fitogeno erozijo. Po njegovih računih v državi letno odnesemo z zemlje povprečno 20 ton z km² njivskih površin (ali, izrečeno v prostornini, 12,67 m³/km² letno). O točnosti teh števil sicer lahko dvomimo, nedvomno pa težnja po kvantitativnih metodah Lazarevičevi Geomorfologiji samo dviguje vrednost.

I. Gams